

Околько І.Г.
студентка,
Інститут післядипломної освіти
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ЗА КОРДОНОМ

В сфері трудових відносин останнім часом відзначається посилена тенденція щодо постійного переміщення трудових ресурсів. Через нестабільність економіки, відсутність робочих місць, низькооплачуваної роботи люди змушені вирушати на пошук кращої роботи задля забезпечення власних потреб. Українці не є виключенням. За даними Державної служби статистики України, в період після революції гідності, а саме з 2015 по 2017 роки з нашої держави виїхало на заробітки близько 1,9 млн. осіб [3].

Найчастіше люди виїжджають на роботу у Польщу, Російську Федерацію та країни Європи. Як правило, частіше за все їдуть на заробітки чоловіки, серед яких більшість мешканців сільських територій. Відтак питання щодо актуальності теми правового регулювання трудових ресурсів з України за кордоном є більш ніж актуальним.

Для того, що зрозуміти специфіку сучасного правового регулювання праці українців за кордоном вважаю за доцільне розглянути міжнародне законодавство з періоду становлення незалежності України, адже саме після цього наша держава стала повноправним учасником на міжнародному ринку праці. Нагадаємо, що відповідно ст. 52 Закону України «Про міжнародне приватне право» [1] до трудових відносин застосовується право держави, у якій виконується робота, якщо інше не передбачено законом або міжнародним договором України. Так як громадяни нашої держави найчастіше виїжджають на заробітки саме в найближчі країни, які входять до складу СНД, прослідковується логіка щодо розгляду законодавства, яке регулює трудові відносини українців за кордоном саме з цієї позиції.

Отже, звернемося до витоків історії. У 1995 році Постановою міжпарламентської асамблеї держав-учасниць СНД було прийнято рекомендаційний законодавчий акт «Міграція трудових ресурсів в країнах Співдружності Незалежних Держав».

Хоча даний акт і не має обов'язкової сили, його прийняття сприяло подальшому регулюванню процесу трудової міграції в СНД, забезпеченню прав трудящих-мігрантів, розробці та зближенню національних законодавств в країнах СНД, укладенню міждержавних угод в сфері трудової міграції.

Відповідно до ст. 5 даного Акту в'їзд громадян на територію іноземної держави з метою працевлаштування, перебування та в'їзд регулюються внутрішньонаціональним законодавством держави працевлаштування, а також укладеними цією державою міжнародними договорами.

Ст. 7 закріплює важливе положення про те, що здійснення заходів в галузі трудової міграції має проводитися державою з урахуванням існуючого

положення з зайнятістю населення і на основі консультацій з представницькими організаціями роботодавців і профспілок. Ст. 9 і 14 встановлюють принцип рівності трудящих-мігрантів і громадян країни працевлаштування в області встановлення умов праці і соціального забезпечення. Ст. 15 закріплює також право трудящих-мігрантів на вступ до профспілок [4, с. 44].

Подібні норми в даний момент закріплені й у вітчизняному законодавстві або міжнародних договорах України і підлягають обов'язковому виконанню. У 2000 році Рішенням Економічної ради СНД була схвалена «Концепція поетапного формування спільного ринку праці та регулювання міграції робочої сили держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав». Відповідно до Концепції загальний ринок праці є частиною загального економічного простору СНД. Метою політики формування спільного ринку праці, є створення умов для безперешкодного переміщення робочої сили країн СНД по території держав-учасниць СНД, що базуються на балансі соціальних і економічних інтересів, з урахуванням особливостей національних законодавств кожної держави [4, с. 53].

Під свободою пересування розуміється наявність у трудящих-мігрантів і членів їх сімей - громадян держав-учасниць СНД права:

а) безперешкодного виїзду і в'їзду на територію інших держав-учасниць з метою отримання роботи на основі двосторонніх і багатосторонніх угод з урахуванням національних законодавств;

б) перебування в країнах СНД з наміром працювати відповідно до національного законодавства, що регулює залучення робочої сили.

Створення ринку працівників держав-учасниць СНД проводилося в 3 етапи. На першому етапі була здійснена розробка модельних нормативно-правових актів та укладення міжнародних угод з питань трудової міграції.

На другому етапі узгоджено і відпрацьовано механізми формування і функціонування спільного ринку праці, що передбачають:

а) зближення трудового законодавства і законодавства в галузі соціального забезпечення держав-учасниць;

б) формування інформаційної системи загального ринку праці, в тому числі банку даних про наявність вакантних робочих місць.

На третьому етапі відбулося безпосереднє функціонування моделі ринку праці в СНД та запровадження в національні законодавства країн-учасниць відповідних єдиних правових положень.

Крім напрямку співпраці з країнами СНД, наша держава має домовленості і з ЄС. Окремі положення про регулювання трудових відносин спочатку містилися в Угоді про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським співтовариством і його державами-учасниками, ратифікованій Україною 10 листопада 1994 року, а згодом Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, яка набула чинності 1 вересня 2017 року.

Якщо брати сучасний етап регулювання трудових відносин, то найбільш новим документом у цій сфері стало прийняття 28 лютого 2018 року Постанови КМУ «Про внесення змін до Ліцензійних умов провадження

господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном» [2], яким, зокрема, передбачено посилення соціального та правового захисту громадян України, які працевлаштовуються за кордоном, і відповідальності ліцензіатів за порушення вимог Ліцензійних умов. Відтак змінено умови щодо надання медичної допомоги, соціального страхування, відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю в результаті нещасного випадку на виробництві або тимчасової непрацездатності, і умов репатріації трудового мігранта.

Також Україною укладено та ратифіковано ряд двосторонніх договорів з іноземними державами, які по суті регламентують працю громадян на територіях цих держав. Як приклад, сюди можна включити такі угоди: Договір між Україною та Чеською Республікою про соціальне забезпечення, Угоду між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про трудову діяльність і соціальний захист громадян України та Республіки Молдова, які працюють за межами своїх держав, Угоду між Урядом України та Урядом Республіки Польща про взаємне працевлаштування працівників, Угоду між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про трудову діяльність та соціальний захист громадян України та Республіки Білорусь, які працюють за межами своїх країн, Угоду між Урядом України та Урядом Республіки Вірменія про трудову діяльність та соціальний захист громадян України і Республіки Вірменія, які працюють за межами своїх країн та багато інших.

Крім цих угод до законодавства, що регулює працю громадян України, які працюють за її межами, слід віднести Конституцію України, Кодекс законів про працю України, ЗУ «Про дипломатичну службу» та інші.

Одним із способів забезпечення прав українців, які працюють за кордоном (зовнішніх трудових мігрантів) є, по-перше, розвиток в Україні ринку легальних трудових послуг іноземних держав, що сприятиме зниженню рівня нелегальної трудової міграції з її негативними, часто небезпечними наслідками. По-друге, створення спеціальних органів моніторингу, надання правової допомоги та інформації про всіх легальних українських зовнішніх трудових мігрантів у всіх країнах ЄС і в тих країнах, якими Україна має відповідні двосторонні договори.

Список використаних джерел:

1. Про міжнародне приватне право [Електронний ресурс]: Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 32. – Ст. 422. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T052709.html.

2. Про внесення змін до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном [Електронний ресурс]: Постанова КМУ від 28.02.2018 № 140 // Урядовий кур'єр. – 2018. – № 52. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-licenzijnih-umov-provadjhennya-gospodarskoyi-diyalnosti-z-poserednictva-u-pracevlashtuvanni-za-kordonom>.

3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data.gov.ua>.

4. Пруднікова Т.А. Міжнародно-правове регулювання трудової міграції: дисертація на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.10 «Міжнародне право, європейське право» / Т.А. Пруднікова, Московський університет МВС Росії. – Москва, 2007. – 188 с.